

РОСІЙСЬКА ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА ПРОТИ УКРАЇНИ: ЗАСОБИ МАНІПУЛЯЦІЙ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СУСПІЛЬСТВО

Вінницький національний технічний університет, Україна

Анотація

Розглянуто методи дезінформації, пропаганди та психологічного впливу, які використовує росія в інформаційній війні проти України, а також їхні наслідки для громадської думки та національної безпеки.

Ключові слова: інформаційна війна, російська пропаганда, дезінформація, маніпуляції, суспільний вплив, ПСО.

Abstract

The methods of disinformation, propaganda, and psychological influence used by Russia in its information warfare against Ukraine and their impact on society, as well as their consequences for public opinion and national security.

Keywords: information warfare, russian propaganda, disinformation, manipulations, societal impact, PSYOP.

Вступ

Пропаганда є потужним інструментом впливу на свідомість людей, особливо в умовах війни. Її мета — формування певних переконань та маніпуляція суспільною думкою для досягнення політичних або військових цілей. Використовуючи засоби масової інформації, соціальні мережі та інші комунікаційні платформи, пропаганда може поширювати як правдиву, так і спотворену інформацію, впливаючи на емоції, поведінку та політичні рішення громадян. В умовах війни вона стає ключовим елементом стратегії, спрямованої на підтримку морального духу власного населення та послаблення супротивника [1]. Російська пропаганда проти України є системним явищем, що використовує широкий спектр маніпулятивних технологій, від відвертої брехні до напівправди, яка викривлює історичні факти та створює паралельну реальність. Значну роль у її поширенні відіграють підконтрольні кремлю медіа, а також інформаційно-психологічні операції, спрямовані на підриг довіри до українських інституцій та розкол суспільства [2]. Розуміння механізмів дії пропаганди є важливим для протидії інформаційним загрозам та збереження національної єдності. Метою нашої роботи є аналіз методів дезінформації, які застосовує росія, а також їхній вплив на громадську думку як у самій росії, так і за її межами.

Результати дослідження

Російська пропаганда є одним із ключових інструментів ведення війни, впливаючи як на власне населення, так і на міжнародну спільноту. Вона формує виправдання для агресії, деморалізує противника та маніпулює суспільною думкою. Основними методами інформаційної війни є перекручування фактів, поширення дезінформації, створення альтернативної реальності для громадян росії та активна експансія пропагандистських наративів за кордоном.

Одним із найнебезпечніших векторів пропагандистського впливу є діти та підлітки. Російський уряд свідомо працює над тим, щоб закласти у свідомість молоді потрібні кремлю стереотипи. Для цього використовуються спеціальні освітні програми, зміни у підручниках, соціальні мережі та навіть відеоігри. Наприклад, після повномасштабного вторгнення у російських школах почали з'являтися уроки, які виправдовують війну. Підручники з історії для старшокласників доповнені розділами про так звану «спецоперацію», анексію Криму подають як «повернення до Росії», політику дерусифікації в країнах Балтії називають «відродженням нацизму», а Революцію гідності — збройним повстанням. Дітей примушують брати участь у масових флешмобах, де шикуються у формі символу «Z» — знака підтримки агресії, фотографії та відео яких ширяться соціальними мережами. Крім того, пропаганда москви поширювалася на відеоігри, де у віртуальних заходах військові дії Росії подаються в позитивному світлі [3]. Для старших груп державні ЗМІ створюють альтернативну реальність, де війна

подається як «захист» і «вимушена міра», а Україна – як «маріонетка Заходу». Будь-які злочини російських військових заперечуються або видаються за інсценування. Такі маніпуляції допомагають зберігати лояльність населення до влади та виправдовувати агресію [4]. Ключовою тактикою Кремля є не лише дезінформація, а й формування у громадян «навченої безпорадності». Це досягається через маніпулятивні меседжі на кшталт: «від нас нічого не залежить», «світ контролюється глобальними елітами», «ніхто нічого не змінить». Одночасно просувається «магічне мислення» – віра в те, що ситуація сама собою покращиться, без активної участі людей. У результаті населення як у самій росії, так і в інших країнах членах НАТО стає більш байдужим до політичних подій, що полегшує контроль над ним [5].

Ще одним потужним напрямком є дезінформаційна кампанія за межами росії. Кремлівські пропагандисти використовують західні ЗМІ для поширення хибних інтерпретацій війни. Наприклад, один із найпоширеніших термінів у міжнародному інформаційному просторі – «війна в Україні» – вже сам по собі спотворює реальність, створюючи враження, що це внутрішній конфлікт, а не російська агресія. Також активно просувається концепція «братніх народів», яка заперечує самостійність українців та їхнє право на власну державність. Російські медіа розповсюджують наративи про те, що Захід «примушує» Україну воювати, а російське керівництво нібито готове до переговорів [6].

Соціальні мережі є ще одним потужним інструментом російської пропаганди. Ботоферми, контрольовані акаунти та дезінформаційні кампанії спрямовані на дискредитацію України. Наприклад, поширюються фейки про «зовнішнє управління», «авторитаризм Зеленського», а також про вигадані «звірства» української армії. Окремий напрямок пропаганди – формування негативного ставлення до українських біженців у Європі через розпалювання страхів щодо їхньої «загрози» для місцевого населення, звинуваченні їх у лінії, небажані працювати, або в тому, що вони подорожують різними країнами Європи лише для того, щоб отримати соціальні виплати на жити собі в задоволення. Це негативно впливає на бажання людей, що працюють у владі та волонтерів допомагати українцям [7]. Ще одна важлива складова інформаційної війни – спроби росії розколоти європейське суспільство. Використовуючи підконтрольні медіа та агентів впливу, кремль поширює меседжі про те, що санкції проти рф шкодять передусім самим європейцям, чи то їхній культурі та розвитку, чи економіці. Пропагандистські ресурси наголошують на нібито «катастрофічних» економічних наслідках антиросійських санкцій, розпалюючи невдоволення серед громадян ЄС [8]. Таким чином, російська інформаційна війна є комплексною стратегією, що включає ідеологічну обробку молоді, глобальну дезінформацію, маніпуляції громадською думкою та створення атмосфери безпорадності. Вона спрямована не лише на виправдання агресії, а й на підрив стабільності демократичних країн, що робить її одним із найнебезпечніших аспектів сучасного протистояння [9].

Висновки

Російська пропаганда є досить сильним інструментом ведення війни, що має на меті виправдання агресії, маніпуляцію громадською думкою та дестабілізацію демократичних суспільств. Вона охоплює різні сфери – від освіти та соціальних мереж до міжнародних медіа, використовуючи методи дезінформації, спотворення фактів та емоційного впливу. Особливо небезпечним є формування альтернативної реальності для власного населення та цілеспрямоване деморалізування суспільства. Ефективна протидія пропаганді потребує комплексного підходу, що включає інформаційну гігієну, розвиток критичного мислення та активне поширення правдивої інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Що таке пропаганда: її вплив на людей та як вона працює в умовах війни. URL: <https://tsn.ua/ato/scho-take-propaganda-yiyi-vplyv-na-lyudey-ta-yak-vona-pracyuye-v-umovah-viyni-2068972.html>.
2. Інформаційна війна: як російська пропаганда використовує українських публічних осіб. URL: <https://kyivschina24.com/news/informacijna-vijna-yak-rosijska-propaganda-vykorystovuye-ukrayinskyh-publichnyh-osib/>.
3. Як Росія поширює пропаганду серед дітей та підлітків. URL: <https://suspilne.media/culture/548845-kreml-dijsho-podvoue-svoi-propagandistski-narativi-ak-rosia-posirue-propagandu-sered-ditej-ta-pidlitkiv/>.
4. Як російська пропаганда впливає на Україну і світ у соцмережах. URL: <https://grnt.media/analytics/yak-rosijska-propaganda-vplyvaye-na-ukrayinu-i-svit-u-soczmerezhah/>.
5. Російська пропаганда може перемогти НАТО. Як цьому запобігти – версії експертів. URL: <https://www.holosameryky.com/a/rosijska-propahanda/7880519.html>.
6. Міни інформаційної війни: як російська пропаганда пробиває собі шлях до чеських медіа. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/information-war-russia-propaganda-disinformation/33098545.html>.

7. Війна в соцмережах: як російська пропаганда дискредитує Україну та українців за кордоном. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/vijna-v-sotsmerezah-yak-rosijska-propaganda-dyskredytuye-ukrayinu-ta-ukrayintsiv-za-kordonom-i56264>.

8. Російська пропаганда у Європі: розгалужена стратегія інформаційного впливу. URL: https://internetua.com/rosijska-propaganda-u-yevropi-rozgalujena-strategiya-informaciinogo-vplivu?utm_source=ukrnet_news.

9. Інформаційна війна як елемент стратегії Кремля. URL: <https://social-science.uu.edu.ua/article/1392>.

Павлічук Андрій Олександрович – студент групи 5ПІ-236, факультет інформаційних технологій та комп’ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: andriipavlichuk@gmail.com

Герасимов Тимофій Юрійович – доктор історичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: timger84@gmail.com

Andrii Pavlichuk O. – Faculty of Information Technology and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: andriipavlichuk@gmail.com

Tymophiy Gerasymov Y. – Doctor of Sciences (History), Associate Professor of Social and Political Sciences Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: timger84@gmail.com